

شیوه‌نامهٔ استناد ایران

● مه‌ری ایزدی یگانه^۱

کارشناس کتابداری کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

وجود شیوه‌نامه‌هایی
جامع بر پایهٔ روش‌های
علمی معتبر ضروری
می‌نماید تا راهنمای
استناد به منابع اطلاعات
فارسی و انگلیسی
و قابل‌استفاده برای
پدیدآورندگان فارسی
زبان باشد

شیوه‌های استاندارد استناد، این کتاب را در کانون نگاه‌ها قرار داده است، به‌ویژه آنکه عنوان کتاب «شیوه‌نامهٔ ایران» است. از این‌رو خواننده انتظار دارد که با مجموعه‌ای از توجی‌هات منطقی و علمی، استثناهای زبان فارسی را با زبان‌های دیگر بیان کرده و ضرورت تدوین استاندارد استناد مخصوص زبان فارسی را یادآور شده و در پایان نیز شیوه‌نامهٔ پیشنهادی را ارائه کند. اما با توریق کتاب می‌بینیم که اثر در سه بخش «الگوها»، «استنادها» و «خلاصه» ارائه شده است. پیشگفتار دوصفحه‌ای اولین بخش کتاب است. در این بخش، پدیدآورندگان به تبیین جایگاه استناد و شیوه‌نامه‌های استناد پرداخته و عنوان می‌کنند که کمبود چنین منابعی^۲ موجب شده است که ناشران و نشریات علمی مختلف، روش‌های متنوعی را، که گاه روش استناد به انواع منابع را نیز دربردارند، ملاک کار خود قرار دهند. بدین ترتیب علاوه بر دشوار شدن کار نویسندگان و ویراستاران برای پیروی از الگوهای گوناگون در آثار فارسی، امکان سرگشتگی آنها در استناد به انواع منابع نیز وجود دارد. وجود تنوع در این الگوها، تحلیل استنادی را هم به‌عنوان یکی از روش‌های تحلیل اطلاعات دشوار می‌سازد. از همین‌رو وجود شیوه‌نامه‌هایی جامع بر پایهٔ روش‌های علمی معتبر ضروری می‌نماید تا راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی و قابل‌استفاده برای پدیدآورندگان فارسی زبان باشد. بدین ترتیب ناشران گوناگون نیز می‌توانند با اطمینان، شیوه‌نامهٔ متناسب با نیازهای خود را از میان آثار موجود برگزینند (ص یازده —

■ شیوه‌نامهٔ ایران: راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی، سیروس علی‌دوستی [و دیگران]، تهران: پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۱۳۸۵. ۱۵۶ ص. شابک: ۴-۴۹-۷۵۱۹-۹۶۴.

انتشار این اثر از سوی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران که از سویی از مراکز عمدهٔ پژوهشی و اطلاع‌رسانی ایران است و از سوی دیگر به انتشار دستنامه‌های موردنیاز فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی^۳ توجه جدی دارد، در کنار علاقهٔ شدید نویسندگان و پژوهشگران به شیوه‌های استاندارد استناد و اهتمام جدی دست‌اندرکاران نشریات ادواری به ملزم کردن پدیدآورندگان آثار به رعایت

به‌رغم ادعای مطرح‌شده از سوی پدیدآورندگان، آنان فقط به ترجمهٔ این اثر پرداختند، آن هم نه ترجمهٔ کامل، بلکه ترجمهٔ آزاد

دوازده). مؤلفان اثر در ادامه مطلب یادآور شده‌اند که این اثر به‌صورت نویسنده — تاریخ و بر اساس ویرایش پانزدهم شیوه‌نامهٔ شیگاگو در سه بخش ارائه شده است. به‌رغم ادعای مطرح‌شده از سوی پدیدآورندگان، آنان فقط به ترجمهٔ این اثر پرداختند، آن هم نه ترجمهٔ کامل، بلکه ترجمهٔ آزاد که هر بخشی را که صلاح دانسته‌اند، حذف کرده یا به‌اختصار آورده‌اند، برای مثال در متن اصلی شیگاگو در توضیح موارد ۱۶ و ۳، مرور [بررسی کلی] نظام نویسنده — تاریخ، توضیحاتی دربارهٔ خود سیستم آورده شده است که بیان‌کنندهٔ به‌کارگیری این سیستم در حوزه‌های علوم طبیعی و علوم اجتماعی است که در ترجمه حذف شده است (ص ۳، توضیحات مربوط به موارد ۱، ۳). آنچه برای خواننده مهم است این است که چرا عنوان اثر «شیوه‌نامه ایران» انتخاب شده است؟ آیا می‌توان با ترجمهٔ آزاد، آن هم بخش‌های دلخواه، اثر را شیوه‌نامهٔ ایران مطرح کنیم؟ نویسندگان — بهتر است بگوییم مترجمان — فقط در این اثر مثال‌های فارسی را مطابق با مثال‌های انگلیسی اثر آورده‌اند و جالب است که در این مثال‌ها نیز اصلاً تفاوت‌های زبان فارسی با زبان انگلیسی لحاظ نشده است که در ادامه مثال‌های مستند در این‌باره ذکر خواهد شد. البته ترجمهٔ متن و آوردن مثال‌های فارسی در متون کتابداری ایران پیش از این نیز صورت گرفته است. در سال ۱۳۷۸ ماندانا صدیق بهزادی بخش‌هایی از قواعد فهرست‌نویسی انگلو امریکن^۲ را همراه با مثال‌های فارسی منتشر کرده بود که البته ویژگی‌های زبان فارسی در آن لحاظ شده بود، اما «دستنامهٔ قواعد فهرست‌نویسی ایران» معرفی نشده. پدیدآورندهٔ آن اثر حتی در صفحهٔ عنوان در مقابل اسم خود از واژهٔ «تألیف» استفاده نکرده، بلکه عبارت «تنظیم و تدوین» را به‌کار برده، در حالی که در شیوه‌نامهٔ ایران حتی به عبارت «تهیه و تنظیم» یا «ترجمه» بسنده نشده است. گذشته از عنوان و شرح عبارت پدیدآور، کتاب با پیشگفتار کوتاه آغاز شده و جای یک مقدمهٔ مبسوط برای ذکر موارد بی‌شماری که در پیشگفتار ذکر نشده خالی است. علاوه بر آن در کتاب ترجمه‌گزیده‌هایی از فصل ۱۶ (ص ۵۹۳-) آورده شده و شماره‌هایی که در متن اصلی با شمارهٔ ۱، ۱۶، ۲ یا ۱۶، ۲ نشان داده شده، در این اثر با شماره‌های ۱، ۱ یا ۲، ۱ نمایش داده شده است. علاوه بر موارد بالا، در طول متن هم مواردی به ذهن نگارنده این سطور رسید که در دسته‌بندی‌های زیر به آنها

اشاره می‌شود.

۱. اشکالات ترجمه. در برخی از موارد دقت لازم در ترجمهٔ متن صورت نگرفته است، برای مثال در صفحه ۳ «scholarly discipline» «رشتهٔ تخصصی دانشگاهی» ترجمه شده است که بهتر بود از قواعد علمی یا معادل‌های دیگر استفاده می‌شد. همچنین در صفحه ۲۷ عبارت «Finding Solutions» «استناد به منابع دیگر» ترجمه شده است.

از نمونه‌های دیگر می‌توان به ترجمهٔ عبارت «ویرایش‌های تجدید چاپ‌شده و ویرایش‌های مدرن» (ص ۸۲) اشاره کرد که بهتر بود به‌جای واژهٔ «مدرن» از واژهٔ «جدید» استفاده می‌شد یا عبارت «ویرایش: تاریخ اخیر» (ص ۸۳) که بهتر بود به‌جای واژهٔ «اخیر» از واژهٔ «جدید» استفاده می‌شد.

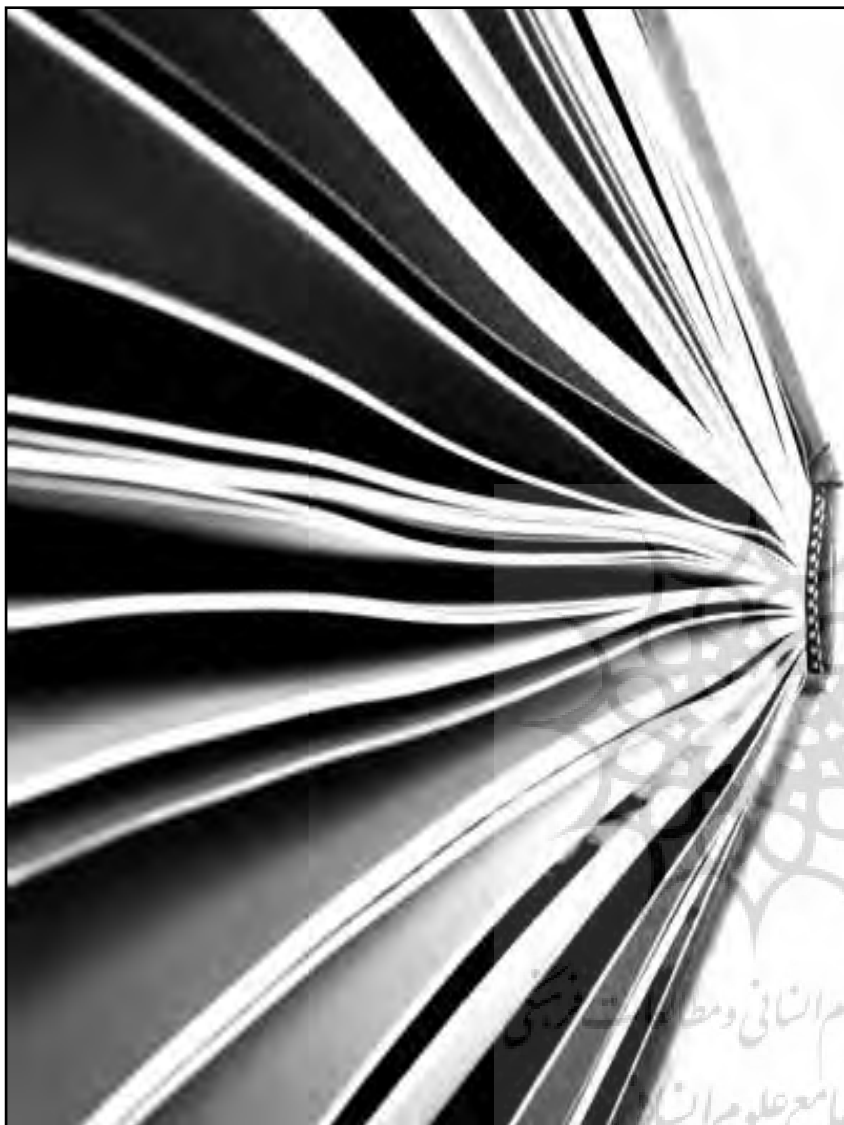
گاهی نیز ترجمهٔ تحت‌اللفظی موجب شده است که متن روان نباشد. برای مثال بهتر بود که به‌جای عبارت «نویسندگان ترجیح‌دهندهٔ اختصارات» (ص ۳۵) عبارت «نویسندگانی که نام آنها به‌صورت اختصار آورده شده» استفاده می‌شد و به‌جای عبارت «انتشارات ترجیح‌دهندهٔ اختصارات»، عبارت «انتشاراتی که نام آنها به‌صورت اختصار آورده شده است» به‌کار می‌رفت.

البته در این اثر به عباراتی بسیاری برمی‌خوریم که مفهوم نیست و به‌نظر می‌رسد که اشتباه ترجمه شده است. از این موارد به دو نمونه زیر اشاره می‌شود.

— «برای استناد به ویرایشی از یک کتاب غیر از ویرایش اول آن، شماره یا توصیف ویرایش به‌دنبال عنوان و یک نقطه در فهرست می‌آید» (ص ۶۸).

— «در فهرست منابع، اولین نام(ها) یا عنوان فهرست شده، باید بیشترین ارتباط را به اثری داشته باشد که این مدخل در آن می‌آید» (ص ۷۱).

۲. اغلاط حروف‌چینی و کم‌دقتی در حروف‌چینی مثال‌ها. دقت نظر در اصلاح متون چاپی یکی از فرآیندهای بسیار سخت است که به‌رغم رعایت این مسئله، باز هم اشکالات حروف‌چینی به متن راه می‌یابد و این اثر هم مستثنی از این قاعده نیست. در ادامه به چند نمونه اشاره می‌شود. در صفحه ۱۰ واژهٔ «Swidler» به‌اشتباه «Swidlder» ثبت شده است. در صفحه ۳۴ واژهٔ «گذارد» به‌اشتباه «گزارد» درج شده و پنج سطر پایین‌تر همین اشتباه رخ داده است. در صفحه ۳۷ حرف تعریف «The» به‌اشتباه

«Thr» و صفحه ۴۵ کلمه «Mench» در متن اصلی به صورت «Menchu» آمده است. واژه «Climatic» در صفحه ۴ به اشتباه «Climate» درج شده و در سطر سوم همان صفحه کلمه «in to» بین کلمات «insights evolutionary» جا افتاده است. در صفحه ۱۰ در جمله «The fifth miracle: The search for (the) origin» حرف تعریف The به اشتباه جا افتاده است. همچنین در مثال‌های انگلیسی در حروف چینی واژگان حروف بزرگ یا کوچک رعایت نشده است. برای نمونه به مثال انگلیسی ۷۷,۲ و ۸۱,۲ می‌توان اشاره کرد که تمام حروف اول کلمات عنوان در متن اصلی با حروف بزرگ درج شده‌اند، در حالی که در این اثر با حروف کوچک تایپ شده‌اند.

۳. ترجمه دلخواه و حذف برخی از موارد. مترجمان در برخی از موارد، قسمت‌هایی از متن اصلی را به دلخواه بدون دلیل حذف کرده و ترجمه نکرده‌اند. برای مثال عبارت «عناصر خاص بصورت کوتاه‌شده استفاده می‌شود، مثلاً N= Note و B= Bibliography» (ص ۵) را مترجمان «عناصر خاصی در استنادهای کوتاه‌شده حذف می‌شوند» ترجمه کرده و مثال‌ها را نیز نیآورده‌اند یا در ترجمه مطلب ۹,۱ (ص ۷) آورده‌اند که «سال انتشار در فهرست منابع، بلافاصله به دنبال نام(های) نویسنده (گان) می‌آید»، در حالی که در متن اصلی عنوان شده است که «Bibliography و Notes» بعد از اسم ناشر یا اسم مجله می‌آید. این توضیحات در ترجمه حذف شده است. در ترجمه مطلب ۱۰,۱ (شماره صفحات) آمده است که «در استنادهای درون‌متنی که استناد معمولاً به یک عبارت یا قطعه خاص در یک کتاب یا نشریه مربوط است، تنها شماره صفحه (های) آن عبارت یا قطعه آورده می‌شود. در فهرست منابع هیچ شماره صفحه برای کتاب‌ها نمی‌آید»، در حالی که در متن اصلی عنوان شده است که «در فهرست منابع و کتاب‌شناسی‌ها شماره صفحه برای کتاب‌ها نمی‌آید». در ترجمه واژه «کتاب‌شناسی‌ها» حذف شده است. در ترجمه مطلب ۱۲,۱ (ص ۸) در توضیح نقطه‌گذاری آورده شده است که در فهرست منابع (و کتاب‌شناسی‌ها مثل مثال بالا در ترجمه حذف شده است) عناصر اصلی با نقطه از هم جدا می‌شوند. دونقطه همیشه عنوان را از عنوان فرعی جدا می‌کند. در حالی که در متن اصلی آورده شده است که در یادداشت‌ها با "؛" از هم جدا

می‌شوند یا به بیان تفاوت‌های کتاب‌ها و مقالات اشاره کرده و آورده‌اند که در یادداشت‌های محل نشر، تاریخ نشر و ناشر با علامت (؛) جدا می‌شوند. در حالی که این موارد در ترجمه نیامده و توضیحات نیز حذف شده است. در صفحه ۶۲ بعد از بند ۸۳,۲ (عنوان‌های بسیار طولانی) توضیحات مربوط به عنوان‌های قدیمی‌تر در متن اصلی در صفحه ۶۶۰ آمده است. در حالی که پدیدآورندگان این قسمت را حذف کرده‌اند. این اتفاق در صفحه ۶۸ درباره «Modern editions of classics» که در متن اصلی در صفحه ۶۶۶ در شماره ۱۷,۸۰ بیان شده، نیز افتاده و حذف شده است. در صفحه ۷۴ بعد از توضیحات بند ۱۱۳,۲ در متن اصلی، در بند ۱۷,۹۸ اطلاعات مربوط به تاریخ Date only آمده

پدیدآورندگان به‌رغم
عنوان پیشنهادی
«شیوه‌نامه ایران» در
بقیه موارد چنان در
ترجمه کلمه به کلمه
متن مجذوب شده‌اند که
تفاوت‌های زبان فارسی
را نادیده گرفته‌اند

است که پدیدآورندگان از آوردن این قسمت نیز خودداری کرده‌اند. در صفحه ۱۰۵ کتاب بعد از توضیحات بند ۱۷۷،۲، توضیحات مربوط به عنوان مقالات ترجمه شده در متن اصلی در صفحه ۶۹۵ زیر بندهای ۱۷۸،۲ «Volume series» و ۱۷۹،۲ «Short titles» آورده شده است که پدیدآورندگان این دو قسمت را نیز حذف کرده‌اند.

۴. عدم دقت در ارائه صحیح عناصر اطلاعات کتاب‌شناختی آثار یا رعایت علائم در این بخش. ثبت اشتباه عناصر اطلاعات کتاب‌شناختی از موارد دیگری است که در این اثر به‌چشم می‌خورد که برای مثال می‌توان به نمونه زیر در صفحه ۶ اشاره کرد.

آچسن، جین، آلن گیلکریست، و دیوید بادن. ۲۰۰۱. تدوین و کاربرد اصطلاحنامه. ترجمه محسن عزیزی. ۱۳۸۵. تهران: پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران. <http://www.irandoc.ac.ir/data/books/thesaurus/content.htm>.

ایرادهایی که در این مثال به‌چشم می‌خورد نخست اینکه بین نویسنده اول و دوم از علامت "؛" استفاده می‌شود نه از علامت "،". ثانیاً اگر قرار است سال نشر بعد از پدیدآورنده بیاید، ۲۰۰۱ سال نشر اثر اصلی است و باید به‌جای آن ۱۳۸۵ نوشته شد. سوم اینکه تاکنون در متون فارسی برای ارجاع به آدرس اینترنتی از عبارات، available: [on-line] و تاریخ استفاده می‌شد (حری، ۱۳۷۸، ص ۹۴؛ و کوشا، ۱۳۷۹، ۱۱۴).

در صفحه ۶۰ تاریخ نشر اثر که سال ۱۹۹۹ است و باید بعد از پدیدآورنده (Robert, J. M) نوشته شود که جا افتاده است. البته این اشتباه درباره مثال‌های اصلی بند ۱۷۳،۲ (ص ۱۰۴) به‌گونه دیگری تکرار شده است، به‌طوری اطلاعات در متن به‌گونه دیگر هست، در حالی که پدیدآورندگان بخش‌هایی از آن را به‌دلخواه تغییر داده‌اند. برای مثال به نمونه ذیل نگاه کنید.

Previously published in Year. Journal Title
20 (3): 345-62.

A slightly revised version appears in
Year. Book title, ed. E. Editor, 15-30. Place:
Publisher.

در حالی در متن اصلی به‌شکل زیر نوشته شده است.
Previously published in year Journal Title
20, no. 3 (2005): 345-62

A slightly revised version appear in Book
Title, ed. E. Editor (Place: Publisher, 2004),
15-30

۵. رعایت نکردن مثال‌های مربوط به استناد درون‌متنی، یادداشت‌ها یا منابع و مآخذ. در دستنامه شیگاگو متناسب با هر موضوع، مثال‌های گوناگونی از فهرست منابع و مآخذ، کتاب‌شناسی، استناد درون‌متنی و یادداشت‌ها آورده شده و قبل از آوردن مثال‌ها، نوع آنها را با حروف اختصاری از قبیل (R، B، N، T) مشخص کرده است. در کتاب حاضر فقط به مثال‌های فهرست منابع و مآخذ (R) اشاره شده است. نکته جالب این است که در بیشتر موارد، مترجمان مثال‌های کتاب‌شناسی‌ها یا یادداشت‌ها را به مثال‌های منابع و مآخذ تبدیل کرده‌اند. در صفحات ۶۶۱-۶۶۰ متن اصلی در توضیحات بند ۱۷۶۵ در هر سه مورد R، B، N مثال‌هایی آورده شده و تأکید گردیده است که به تفاوت بین این سه مثال توجه کنید و آنها را با هم مقایسه کنید، در حالی که در صفحه ۶۲ بند ۸۵،۲ کتاب حاضر فقط به مثال‌های R اشاره شده است. از طرفی نوع مثال‌ها هم در کتاب حاضر مشخص نشده است. مثلاً وقتی استناد درون‌متنی هست، باید با T و وقتی منابع و مآخذ هست با R نشان داده می‌شد که در این کتاب اصلاً رعایت نشده است. البته این اشتباه چندبار در این اثر اتفاق افتاده است که از آوردن نمونه خودداری شده است.

۶. نادیده‌انگاشتن تفاوت‌های زبان فارسی با انگلیسی. پدیدآورندگان به‌رغم عنوان پیشنهادی «شیوه‌نامه ایران» در بقیه موارد چنان در ترجمه کلمه به کلمه متن مجذوب شده‌اند که تفاوت‌های زبان فارسی را نادیده گرفته‌اند. برای مثال در بند ۱۴،۱ (ص ۸) در توضیح مطالب مربوط به بزرگ‌نویسی متذکر شده‌اند که «بزرگ‌نویسی عنوان و عنوان فرعی کتاب‌ها و مقاله‌ها معمولاً از سبک جمله پیروی می‌کند. حرف اول فرعی همیشه به‌صورت بزرگ نوشته می‌شود». اما یادشان رفته اشاره کنند که توضیح اخیر در زبان فارسی صدق نمی‌کند. آیا بهتر نبود پدیدآورندگان عنوان می‌کردند که این مورد در زبان فارسی کاربرد ندارد یا بعد از عبارات «حرف اول فرعی» [در مثال‌های انگلیسی] اضافه می‌شد؟

۷. عدم پایبندی به ترتیب و توالی منطقی مطالب ترجمه‌شده طبق متن اصلی. از آنجا که این اثر ترجمه صرف است و جز مثال‌های فارسی هیچ‌گونه دخل و تصرفی در متن

۱۱۶،۲ (ص ۷۶) می‌توان اشاره کرد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

آنچه از جمع‌بندی مطالب بالا به دست می‌آید، این است که چنین اثری که یک ترجمه صرف آن هم با حذف برخی از قسمت‌هاست، آیا می‌تواند جامعیت اثر انگلیسی را انعکاس دهد؟ شیوه عمل شده با نواقصی که دارد، آیا می‌تواند اعتماد نویسندگان و صاحبان نشریات را جلب کند تا این اثر را شیوه‌نامه استنادی خودشان انتخاب کنند؟ به نظر می‌رسد این اثر نمی‌تواند به مثابه شیوه‌نامه استنادی ایران معرفی شود و باید در ویرایش‌های بعدی بازنگری اساسی در برطرف کردن موارد ذکر شده صورت گیرد.

پی‌نوشت‌ها:

1. Ezadi16@yahoo.com

۲. این مرکز علاوه بر این کتاب، آثار زیر را نیز در این زمینه منتشر کرده است.

- علیدوستی، سیروس و مریم ناخدا (۱۳۸۵). **راهنمای نگارش گزارش‌های علمی و فنی**. تهران: پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران.

- مارکزیک، جوفری؛ دیوید دمانتو و دیوید فستینگر (۱۳۸۶). **اصول طرح تحقیق در روش‌شناسی، ترجمه: مریم خسروی**، تهران: پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران.

۳. البته هم‌زمان با این اثر، کتاب زیر نیز در همین زمینه به چاپ رسیده است.

- حری، عباس و اعظم شاهیداغی (۱۳۸۵). **شیوه‌های استناد در نگارش‌های علمی: رهنمودهای بین‌المللی**، تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه چاپ و انتشارات.

۴. صدیق بهزادی، ماندانا (۱۳۷۸). **دستنامه قواعد فهرست نویسی**، ویرایش ۳، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

مآخذ

۱. حری، عباس (۱۳۷۸). **آیین نگارش علمی**، تهران: دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور.

۲. کوشا، کیوان (۱۳۷۹). «چگونه به منابع الکترونیکی استناد کنیم»، **فصلنامه کتاب**، ۱۱، ۱، بهار ۱۳۷۹، ص ۱۰۳-۱۲۴.

صورت نگرفته است، بهتر بود که پایبندی به متن رعایت می‌شد. برای مثال، مطالب ۳۰،۱ (ص ۱۴) در متن اصلی با شماره ۱۶،۱۰۶ آورده شده و مطلب ۳۱،۱ (ص ۱۵) با شماره ۱۶،۱۰۴ و مطلب ۳۲،۱ (ص ۱۵) با شماره ۱۶،۱۰۳ آورده شده است. پایبندی به متن ایجاب می‌کرد که مطلب ۳۲،۱ در ابتدا، مطلب ۳۱،۱ در مرحله دوم و مطلب ۳۰،۱ در مرحله سوم آورده می‌شد یا در صفحه ۳۳ در توضیح عناصر اطلاعاتی و ترتیب آنها در کتاب‌ها، شماره ۲ (سال انتشار) در متن اصلی وجود ندارد، در حالی که پدیدآورندگان این مورد را از خودشان اضافه کرده‌اند. در صفحه ۴۷ توضیحات مربوط به شماره‌های ۴۵،۲ یا ۴۶،۲ در متن اصلی بعد از شماره‌های ۴۲،۲ آورده شده و زیرمجموعه آنها می‌باشند. توضیحات مربوط به ۱۶۰،۲ (ص ۹۸) در متن اصلی خودش یک بخش مستقلی است و در صفحه ۶۸۹ زیر بند شماره ۱۷،۱۶۰ آورده شده است که پدیدآورندگان بخش مستقل را حذف کرده و اطلاعات را در این بخش آورده‌اند.

۸. عدم مطابقت مثال‌ها با متن توضیح داده شده. در برخی از موارد مشاهده می‌گردد که مثال‌های مربوط به توضیح یک بخش با توضیحات ارائه شده در آن بخش مطابقت نداشته یا مغایر است. برای مثال، در بیان مطالب مربوط به نویسندگان (گان) واحد، سال واحد (ص ۱۶) آورده شده است که دو یا چند اثر انگلیسی از نویسنده (گان) واحدی که در سال واحدی منتشر شده‌اند و ترتیب نام آنها یکسان است، بر اساس **حروف عنوان مرتب** و برای متمایز کردن آنها، حروف کوچک الفبای انگلیسی به صورت صاف، به ترتیب و بدون فاصله به تاریخ انتشار آنها اضافه می‌شوند. برای متمایز کردن آثار فارسی، به همین ترتیب اما با استفاده از حروف الفبای فارسی عمل می‌شود. در مثال‌های فارسی دو اثر از عباس حری با نام‌های وجه معرفت‌شناسی پوزیتیویسم منطقی و جایگاه آن در مطالعات کتابداری و اطلاع‌رسانی و اکولوژی اطلاعاتی و نظام اجتماعی به ترتیب آورده شده‌اند که اولین حرف عناوین نشان می‌دهد که برخلاف توضیحات متن به ترتیب عنوان مرتب نشده‌اند.

۹. یکسان عمل نکردن در آوردن مثال‌های فارسی. تنها نقطه قوت این اثر را می‌توان آوردن مثال‌های فارسی در کنار مثال‌های انگلیسی دانست که متأسفانه این مورد در برخی از جاها از قلم افتاده و از آوردن مثال فارسی خودداری شده است که برای نمونه به بند آخر ۱۰۴،۲ (ص ۷۰) یا به توضیحات بند ۱۱۵،۲ (ص ۷۵) و

این اثر ترجمه صرف است و جز مثال‌های فارسی هیچ‌گونه دخل و تصرفی در متن صورت نگرفته است